

Future proof Europa: Een duurzame innovatie-unie voor open strategische autonomie

Input voor de Europese verkiezingsprogramma's, augustus 2023

Technologische innovatie is onmisbaar voor de grote uitdagingen waar we voor staan. De klimaattransitie vraagt bijvoorbeeld om een enorme opschaling van onder meer energieopslag, waterstoftechnologie, circulair grondstofgebruik en duurzame energieproductie. Doorontwikkeling van bestaande technologie en de ontwikkeling van nieuwe technologieën zijn daarvoor onmisbaar. Om die reden worden wereldwijd miljarden geïnvesteerd in duurzame technologie en industrie. De wens om afhankelijkheden van duurzame technologieën en van sleuteltechnologieën zoals microchips, fotonica en kunstmatige intelligentie te reduceren, heeft een wereldwijde innovatiewedloop teweeggebracht.

Een positieve Nederlands-Europese relatie

De combinatie van bovenstaande ontwikkelingen met het sterk toegenomen geopolitieke belang van technologie, betekent dat Europa meer dan ooit een eigen krachtige technologische industrie nodig heeft. De mondiale ontwikkelingen betekenen daarom veel voor de Europese én Nederlandse industrie. Voor de relatie tussen Nederland en 'Brussel' blijft dit niet zonder betekenis. Nederland heeft geen open strategisch autonome positie op het wereldtoneel zonder de EU. Meer dan onze grotere buurlanden, heeft Nederland een daadkrachtige Europese Unie nodig, wat vraagt om een positieve grondhouding in plaats van scepsis. Dankzij daadkrachtig industriebeleid moet Europa haar industriële innovatiekracht versterken. Met beleid dat industriële excellentie en topprestaties beloont – in de gehele keten, van R&D tot productie – in alle lidstaten, kan Europa uitgroeien tot een volwaardige 'innovatie-unie'. Hiermee vergroten we onze industriële kracht en de ontwikkeling van technologie. Nederland moet hierin het voortouw nemen.

Het belang van de Nederlandse technologische industrie

Het belang van eerlijk Europees beleid dat leidt tot een gelijk speelveld op de interne markt is groot. Dit zijn namelijk de voorwaarden waarmee de Nederlandse industrie tot bloei komt. Onder druk van de mondiale innovatiewedloop zien we echter dat Brussel de teugels voor het geven van staatssteun laat varen. Landen als Frankrijk en Duitsland maken daar dankbaar gebruik van en investeren vele miljarden om onder meer de nieuwste generatie microchips te ontwikkelen. Nederland blijft daar structureel bij achter en verliest aansluiting met de rest van de Europa op dit ongelijke speelveld.

Dit verlies zou erg ongunstig zijn voor ons land. Ongeveer 20% van ons nationale inkomen verdienen we direct of indirect in de industrie. Elke baan in de industrie levert ook een baan buiten de industrie op, zodat zo'n 1,5 miljoen Nederlanders dankzij de industrie brood op de plank hebben. Bovendien draagt het inkomen uit industrie bij aan onze collectieve welvaartsstaat, zoals de financiering van het onderwijs en de zorg. Ook wordt de industrie steeds belangrijker voor onze economie. In tegenstelling tot andere sectoren neemt onze arbeidsproductiviteit wél toe. Digitalisering van de industrie – *smart industry* – maakt het werk interessanter, minder zwaar voor werknemers en toegankelijker voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Lonen zijn in de industrie relatief hoog en meer dan 85% van de werknemers heeft een vast contract. De technologische industrie is daarmee de stabiele werkgever die we in deze onzekere tijden nodig hebben.

Europees industriebeleid: van marktmeester naar aanjager

In Den Haag en Brussel, in Parijs en Berlijn, in Washington en Beijing; Industriepolitiek is terug als nooit tevoren. Innovatieve technologie is het ticket om als EU mee te kunnen blijven spelen op het wereldtoneel, door het creëren van afhankelijkheden over en weer. Een sterke innovatieve industrie krijg je echter niet cadeau, hiervoor is ook krachtig beleid nodig. De EU heeft de eerste voorzichtige stappen voor strategisch industriebeleid al gezet. Om dat pad nu te blijven bewandelen is meer nodig. De wereldwijde concurrentie is sterk en we zien, bijvoorbeeld, dat het niet goed gesteld is met het doorgroeien van start-ups in Europa. De EU richt zich bovendien nog te veel op het faciliteren van nationaal beleid. Zij moet een sprong vooruit durven maken en een coördinerende rol als vormgever van innovatie op zich nemen. Zodat lidstaten datgene kunnen ontwikkelen waar zij al sterk in zijn, er meer ruimte is voor innovatie en Europese bedrijven meer cruciale posities, zogenaamde *'control points'*, in mondiale waardenketens innemen. Daarom moet Nederland zich inzetten voor *Europees* industriebeleid, dat versterkt wordt door nationaal industriebeleid.

FME roept daarom op:

➤ **Maak Europees industriebeleid minder afhankelijk van (begroting) lidstaten**

Europees industriebeleid moet gepaard gaan met eigen budgetten in plaats van ruimere staatssteun mogelijkheden. Het slagen van EU-industriebeleid is op belangrijke onderdelen (o.a. IPCEI-programma's en het Green Deal Industrial Plan) nu te afhankelijk van de begrotingskeuzes van lidstaten. Hierdoor ontstaan er versnipperde nationale strategieën.

➤ **Investeer in sleuteltechnologieën, gecoördineerd vanuit EU**

Voor onze strategische positie is het van groot belang dat alle sleuteltechnologieën sterk vertegenwoordigd zijn in Europa. Daarvoor is het zaak om excellentie en specialisatie in lidstaten te stimuleren. Dat vraagt ook om grootschalige investeringen. Zet hiervoor in op het behalen van de Lissabon-doelstelling om 3% van het BBP uit te geven aan R&D.

➤ **Voorkom onuitvoerbare regeldruk**

De afgelopen vijf jaar heeft de EU een ambitieuze standaard gezet voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Voor de komende termijn is het belangrijk ondernemers de tijd en ruimte te geven om de nodige veranderingen door te voeren en hier personeel voor aan te trekken. Je versterkt je concurrentiepositie niet door meer regelgeving. Elk uur dat een ondernemer besteedt aan rapportages of de implementatie van nieuwe regelgeving is een uur dat niet besteed kan worden aan productie, innovatie of onderzoek.

➤ **Bescherm het gelijke speelveld**

Binnen Europa wordt gelijkwaardige concurrentie steeds vaker ondermijnd, doordat subsidies voor bijvoorbeeld energieprijzen en productiekosten of aanbestedingscriteria per lidstaat verschillen. Het gelijke speelveld vormt de basis onder de Europese interne markt en moet beschermd worden. Industriebeleid moet daarom veel meer uniform vanuit de EU uitgevoerd en gefinancierd worden.

➤ **Innovaties op de markt brengen**

In Europa groeit slechts 27% van de start-ups door naar scale-up. In Nederland is dit maar 21%, tegenover 60% in de VS. Dat betekent dat kansrijke technologieën die hier ontwikkeld worden, hier niet de weg naar de markt vinden. Europa heeft behoefte aan grote fondsen met kennis van zaken en slagkracht. Zo verdient elke euro die naar R&D gaat zichzelf uiteindelijk meer dan terug.

➤ **Stel een vicepresident voor open strategische autonomie aan**

De beste manier om economische veiligheid te garanderen zijn wederzijdse afhankelijkheden met derde landen. Deze vicepresident moet daarom in ieder geval innovatie- en industriebeleid in de portefeuille hebben om Europese technologisch leiderschap te verstevigen. Dit betekent ook een sterkere samenwerking met de hightechindustrie en strategische derde landen.

Future Proof Europa door een duurzame en digitale industrie

Ons succes in de toekomst, vraagt om strategische keuzes in het hier en nu. Duurzaamheid en digitalisering zijn de sleutel voor een sterk en innovatief Europa in de komende decennia. Deze zogenaamde *twin transitions* zijn voor de industrie twee kanten van dezelfde medaille en vormen de pilaren onder het Europese industriebeleid. Beide zijn even belangrijk. De toegenomen en terecht aandacht voor verduurzaming van de industrie, moet daarom in hand in hand gaan met digitalisering en datadeling. Een gedigitaliseerde maakindustrie is niet alleen een randvoorwaarde voor verduurzaming, maar ook voor innovatie en het tegengaan van oplopende personeelstekorten.

FME roept daarom op:

➤ **Investeer in European Smart Industry**

Om competitief te zijn, moet de Europese industrie de meest digitale ter wereld zijn. De concurrentiekracht van onze economie schuilt in arbeidsproductiviteit. Structureel is budget nodig voor het opzetten van nieuwe samenwerkingen tussen lidstaten en bedrijven. Gecombineerd met de *European Digital Innovation Hubs* (EDIH's) bepleit FME aandacht voor skillsprogramma's. Zo benutten we de kansen van de 4^e industriële revolutie. Houdt hierbij altijd oog voor cybersecurity.

➤ **Versterk de Europese digitale infrastructuur**

Stimuleer ontwikkelingen in open systemen om afhankelijkheden van grote platformen te verkleinen en verhoog de interoperabiliteit met specifieke aandacht voor toegang van het mkb. Het creëren van een Europese Industriële DataSpace (*Manufacturing-X*) is daarbij van belang, evenals het versterken van de rol van Nederland als internationaal digitaal knooppunt. Zorg voor specifieke regelgeving voor de digitalisering van industriële waardeketens.

➤ **Bewaak Europese uniformiteit in energieprijzen**

Europese CO₂-heffing is een logisch instrument om de reductie van CO₂-emissie te versnellen. Het is zaak dat bij doorontwikkeling van de handel in emissierechten (ETS2) aandacht wordt besteed aan uitvoerbaarheid en regeldruk voor het mkb. Daarnaast is een gelijkwaardig speelveld in Europa van groot belang. Landen die aanvullende heffingen en lasten invoeren, ondermijnen de Europese interne markt. Loskoppeling van de prijzen voor gas en elektriciteit stimuleert elektrificatie en verduurzaming van de industrie, mits interne concurrentie met energieprijzen wordt voorkomen.

➤ **Houdt het *Carbon Border Adjustment Mechanism* (CBAM) uitvoerbaar**

CBAM is een belangrijk instrument om oneerlijke mondiale concurrentie als gevolg van de Europese CO₂-heffing te voorkomen. FME steunt dat principe, maar maakt zich zorgen over de uitvoerbaarheid. Een drempelwaarde voor toepasbaarheid vanaf een bepaalde hoeveelheid geïmporteerd materiaal, voorkomt dat het mkb bedolven wordt onder administratieve lasten. Handhaving moet zich primair richten op de import van producten, niet op het productieproces.

➤ **Investeer in implementatie van duurzame, innovatieve technologie**

Onder de Amerikaanse *Inflation Reduction Act* krijgen bedrijven enorme subsidies, (belastingvrijstellingen), voor duurzame fabrieken of verduurzaming van productielijnen. Hierdoor openen ook steeds meer Europese bedrijven nieuwe productielocaties in de VS in plaats van de EU. Onder de *Net Zero Industry Act* moet geïnvesteerd worden in de implementatie van *Net Zero Technologies* in de Europese industrie. EU aanbestedingen dienen een bredere positieve impact van een bedrijf op de EU – zoals werkgelegenheid, energiebesparing of veiligheid – te belonen.

➤ **Biedt maatwerk in milieunormen**

Milieuvervuiling is bij uitstek grensoverschrijdend. Zo concentreren schadelijke stoffen en andere vormen van vervuiling in water uit andere landen zich in Nederland omdat wij stroomafwaarts liggen. Daardoor kan Nederland niet aan dezelfde normen voor bijvoorbeeld PFAS voldoen, als landen die stroomopwaarts liggen. Bescherming van milieu en volksgezondheid is cruciaal, maar maatwerk is nodig om realistische doelen te stellen die onze samenleving niet op slot zetten.

Sterk Europa in de wereld

De waardeketens van de technologische industrie zijn bij uitstek mondiaal. De export van producten is met 54 miljard goed voor de helft van de omzet van FME-leden en een significant deel van de totale Nederlandse export. Veel componenten en halffabricaten worden daarnaast geïmporteerd. Dankzij de hightech sector heeft Nederland bovendien toegang tot cruciale internationale kennisnetwerken. Nederland is daarom gebaat bij een zo open mogelijke economie. Dit wordt in grote mate gefaciliteerd door EU-beleid. Het is – ook voor het verminderen van onze strategische afhankelijkheden – belangrijk dat de EU zich blijft inzetten voor de internationale handelsmogelijkheden van Europese bedrijven. Protectionisme, zeker wanneer het tot uitsluiting van bondgenoten kan leiden, moet worden tegengegaan. We spreken immers van *open* strategische autonomie. Daarbij zijn handelsrelaties een belangrijke manier om onze internationale banden met (potentieel nieuwe) partners te versterken.

FME roept daarom op:

- **Zet vol in op het afsluiten van moderne handelsverdragen**
Moderne handelsverdragen zijn belangrijk om strategische redenen en dienen gebaseerd te zijn op gelijkwaardigheid en wederkerigheid. Handelsverdragen met India, Indonesië, het Mercosur-handelsblok, de VS, Afrika en het Zuid-Aziatische handelsblok ASEAN zijn van grote waarde.
- **Gebruik het defensieve handelsinstrumentarium en bouw het uit voor strategische sectoren**
Hoewel de EU verschillende defensieve handelsinstrumenten heeft, zoals *Regulation on Foreign Subsidies*, vereisen veel instrumenten actieve beslissingen van de Commissie en zijn ze nog niet bewezen. Daarnaast zouden de generieke maatregelen uitgebreid moeten worden met instrumenten voor enkele strategisch belangrijke sectoren die nog onvoldoende worden beschermd.
- **Zorg voor praktisch uitvoerbare en samenhangende duurzaamheidswetgeving**
Als ondernemer draag je verantwoordelijkheid voor de mensen en wereld waar je afhankelijk van bent. Daarom steunt FME de Europese focus op IMVO. Tegelijkertijd zien we dat er veel verschillende – gerelateerde – wetgevingstrajecten lopen. Het is belangrijk dat de samenhang tussen deze regels behouden wordt en dat ze praktisch uitvoerbaar blijven.
- **Focus op maximale invloed bij internationale standaardisatieprocessen**
Verlies van Europese invloed op *'standard-setting'* heeft impact op onze veiligheid, ons toekomstige verdienvermogen en op de onderliggende waarden van nieuwe standaarden. Bovendien kan standaardisatie bijdragen aan circulaire verwerking van producten en grondstoffen. Er is robuuster markttoezicht nodig om te zorgen dat producten uit derde landen zich aan Europese standaarden houden.
- **Reduceer afhankelijkheden door moderne grondstofwinning in Europa te stimuleren**
Europa heeft zich er lang comfortabel bij gevoeld om het soms belastende en gevaarlijke werk van traditionele grondstofwinning aan derden over te laten. Afhankelijkheid van *critical raw materials* en veranderd bewustzijn over verantwoordelijkheid voor alle schakels binnen een waardeketen, moeten resulteren in een hernieuwde en gemoderniseerde inzet op grondstofwinning in Europa. Van *Not In My Back Yard* moeten we naar een *Better In My Back Yard* mentaliteit. De Europese commissie dient moderne grondstofwinning in lidstaten te faciliteren en stimuleren.
- **Vergroot de harmonisatie en gelijke implementatie van exportcontroleregels**
In de context van toenemende unilaterale maatregelen is het belangrijk dat lidstaten hun exportcontroleregels baseren op een gemeenschappelijke Europese strategie. Daarnaast is een gemeenschappelijke interpretatie en implementatie van regels cruciaal voor het gelijke speelveld op de interne markt. Exportcontroleregels kunnen geen verkapt protectionisme zijn.

Op weg naar een talentenunie

Eén van de grootste obstakels voor het concurrentievermogen van de Europese Unie is een groot tekort aan technisch geschoolde werknemers. Het zijn uiteindelijk deze mensen die de grote transities van onze tijd tot een succes moeten maken. De krapte op de arbeidsmarkt in heel Europa is vandaag de dag zelfs het grootste probleem voor bedrijven in de technologische industrie. Dit tekort aan arbeidskrachten vormt een ernstige belemmering voor de groei en het concurrentievermogen van bedrijven in Europa. Dit zet een rem op de klimaattransitie, onze open strategische autonomie en het toekomstig verdienvermogen van de EU.

Het is daarom belangrijk dat EP en Commissie de volgende periode hun aandacht zetten op hoe vanuit Brussel – in lijn met de *European skills agenda* - een deel van de talentenproblematiek kan worden opgelost. Er moet positieve aandacht zijn voor het belang van technische scholing in Europa. Naast een Europese skills aanpak moet ook gekeken worden naar toegang tot talent van buiten de unie.

FME roept daarom op:

➤ **Voer de maatregelen uit het vaardigheden- en talentenpakket uit**

Dit pakket is in april 2022 voorgesteld als onderdeel van de *Green Deal Industrial Plan*. Deze maatregelen zijn een effectieve manier voor de EU om de vaardigheden en talenten aan te trekken die zij nodig heeft en de tekorten aan arbeidskrachten in de EU aan te pakken. Uitvoering hiervan moet zo snel mogelijk gerealiseerd worden.

➤ **Trek talenten uit derde landen aan voor tekortsectoren**

Onderdeel van de maatregelen om het groeiende arbeidstekort terug te dringen, zijn mogelijkheden om talent vanuit derde landen op een onbureaucratische en eenvoudige manier toegang te verschaffen tot de Europese arbeidsmarkt in tekortsectoren. Uiteraard moet talent uit derde landen onder omstandigheden werken die in lijn zijn met de hoge Europese standaarden.

- **Versterk de samenwerking van de EU met partnerlanden via talentpartnerschappen**

Deze samenwerking helpt om grensoverschrijdende mobiliteit van werknemers te vergroten en helpt om op een makkelijkere en tijdelijke basis talent uit derde landen aan te trekken. Om een braindrain te voorkomen moet hierbij nadrukkelijk ook tijdelijk kenniswerk gefaciliteerd worden.

- **Zorg voor vlotte aanscherping van de "Richtlijn gecombineerde vergunning" en de "Richtlijn langdurig ingezetenen"**

De richtlijn betreffende een gecombineerde vergunning zal in het bijzonder de administratieve last verlichten voor bedrijven die talent uit derde landen aantrekken.

- **Zet haast achter het oprichten van een EU-talentenpool voor technologie**

De Europese Commissie heeft gepland om tegen eind 2023 een EU-talentenpool op te zetten die de match tussen inwoners van derde landen en vacatures in Europese bedrijven moet vergemakkelijken.